Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2015

Diagnoza potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Kaliska

w ramach projektu

„Dom Kultury + Kaliskie Inicjatywy lokalne 2015, część I”

Kaliska, 2015 r.

Spis treści:

1. WPROWADZENIE 3

2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA NA TLE REGIONU 4

3. HISTORIA I OBECNA DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W KALISKACH 6

4. AKTYWNOŚĆ I POTRZEBY KULTURALNE MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA 12

4.1. KULTURA W ŻYCIU MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA – OCENA OFERTY KULTURALNEJ GMINY 15

4.2. OCENA DZIAŁALNOŚCI GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W KALISKACH 20

4.3. POTRZEBY I OCZEKIWANIA MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA W ZAKRESIE OFERTY KULTURALNEJ 23

5. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE 29

1. Wprowadzenie

Przedmiotowe opracowanie stanowi diagnozę potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Kaliska, opartą o przeprowadzony w kwietniu i maju 2015 roku proces konsultacji społecznych ze społecznością lokalną. Celem dokumentu jest odpowiedź na dwie zasadnicze kwestie: jaki jest obecny stan rozwoju kultury w gminie i zaangażowanie mieszkańców w życie kulturalne gminy oraz jakie są główne potrzeby mieszkańców gminy w zakresie spędzania wolnego czasu w oparciu o ofertę kulturalną.

Opracowanie powstało w ramach realizowanego przez Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach projektu pn. „Dom Kultury + Kaliskie Inicjatywy lokalne 2015, część I", dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2015.

Ogólnym celem działań podejmowanych w ramach Programu Dom Kultury+ jest poszerzenie dostępu do kultury, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi współpracy, komunikacji, pobudzenie aktywności obywatelskiej w przestrzeni kultury, wykreowanie warunków sprzyjających nowoczesnej edukacji kulturalnej i artystycznej. Program ma za zadanie także służyć tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi kapitału społecznego, przy wykorzystaniu zasobów, którymi dysponują domy kultury oraz budowaniu lokalnych koalicji na rzecz kultury w kontekście współpracy międzyinstytucjonalnej.

Pierwszy etap projektu, którego podsumowaniem jest niniejszy dokument rozpoczął się w marcu a zakończył w czerwcu 2015 roku. W pierwszej jego części przeprowadzono konsultacje społeczne, wywiady i badania ankietowe, na podstawie, których zostały zdiagnozowane potrzeby, możliwości i oczekiwania lokalnej społeczności gminy Kaliska, w kontekście oferty działań Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach. Ich wyniki stanowiły podstawę do określenia zasad Konkursu na najciekawsze i najbardziej pożądane inicjatywy oddolne mieszkańców gminy, który został ogłoszony w maju 2015 r. W drugim etapie projektu przewidzianym do realizacji w okresie lipiec – listopad 2015 r. zostaną zrealizowane wybrane w Konkursie inicjatywy.

2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA NA TLE REGIONU

Gmina Kaliska położona jest we wschodniej części powiatu starogardzkiego, w środkowo – południowej części województwa pomorskiego, na historycznie i kulturowo wyodrębnionym terenie Kociewia. Obszar gminy Kaliska w 2014 roku zamieszkiwało w sumie 5 279 osób, co stanowiło niewiele ponad 5% mieszkańców powiatu. Charakterystyczną cechą obszaru gminy jest jej niewielka gęstość zaludnienia sięgająca 48 mieszkańców/km^2, która jest zacznie niższa od średniej dla całego powiatu (95). Obszar gminy charakteryzuje relatywnie korzystna sytuacja demograficzna na tle zarówno województwa jak i powiatu. Dotyczy ona przede wszystkim relatywnie „młodej" struktury demograficznej mieszkańców gminy oraz stałego - notowanego od wielu lat - dodatniego salda przyrostu naturalnego. Negatywnym zjawiskiem jest natomiast notowana w ostatnim czasie sytuacja ujemnego poziomu wskaźnika salda migracji. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące podstawowych wskaźników demograficznych gminy na tle powiatu przedstawia poniższa tabela. Opisane okoliczności mają duże znaczenie dla obecnej i przyszłej sytuacji społecznej na terenie gminy a w konsekwencji będą determinowały wielkość i strukturę popytu na ofertę kulturalną na terenie gminy. Młoda struktura wieku ludności przy dodatnim wysokim poziomie przyrostu naturalnego uwidacznia potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na potrzeby kulturalne najmłodszej części społeczeństwa. Jednoczesne widoczne ujemne saldo migracji, które po stronie emigracji dotyczy przede wszystkim osób w tzw. wieku mobilnym między 18 a 44 rokiem życia – co powoduje mniejszy popyt tej grupy osób na usługi społeczne. Jednocześnie należy skorelować tą sytuację z mającym miejsce w skali makro wzrostem długości życia ludności i postępami w medycynie, które to czynniki powodują, znacznie większą niż dotychczas liczbę aktywnych osób starszych, stających się coraz ważniejszym odbiorcą usług społecznych, w tym kulturalnych.

Tab 1. Podstawowe dane dotyczące struktury demograficznej mieszkańców gminy Kaliska na tle powiatu starogardzkiego w 2013 roku.

Obszar	Ludność ogółem	Gęstość zaludnienia	Struktura wieku ludności – ludność w wieku			Przyrost naturalny	Saldo migracji
			przedprodukcyjnym	produkcyjny	poprodukcyjny		
	osoba	osób/km^2	%			‰	‰
Powiat starogardzki	127 279	95	21,4	63,8	14,8	2,1	-1,74
Gmina Kaliska	5 279	48	21,8	64,4	13,8	3,2	-1,52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Doskonałym obrazem wskazującym na aktywność lokalnej społeczności w jej zaangażowanie w życie społeczne jest liczba i działalność organizacji pozarządowych na danym terenie. W gminie Kaliska funkcjonuje 16 tego typu organizacji (zarejestrowanych w rejestrze KRS i REGON), co w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje jednak wskaźnik niższy w porównaniu ze średnią dla całego powiatu starogardzkiego. Uzupełnieniem działalności tych organizacji jest jednakże funkcjonowanie innych instytucji w tym grup nieformalnych, np. kół gospodyń wiejskich, Koła emerytów czy ochotniczych straży pożarnych, angażujących w swoją działalność także młodzież. Współpraca z tymi organizacjami pokazuje, że jednym z głównych problemów jakie napotykają jest to, iż grupy nieformalne nie posiadają osobowości prawnej, wolnych środków finansowych na realizację swoich pomysłów czy wkładu własnego do realizacji projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Tab 2. Organizacje pozarządowe na terenie gminy Kaliska na tle powiatu w 2013 roku[1].

Obszar	Fundacje	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	Ogółem NGO	
			Szt.	‰
Powiat starogardzki	24	268	292	2,29

[1] Tabela zawiera tylko danych dotyczące organizacji zarejestrowanych w rejestrze REGON.

Gmina Kaliska	1	9	10	1,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wychodząc naprzeciw tej sytuacji Gminny Ośrodek Kultury w ramach możliwości wspiera finansowo, udziela osobowości prawnej, udostępnia pomieszczenia, wspiera administracyjne istniejące grupy nieformalne, które dzięki temu mogą samodzielnie realizować własne pomysły.

3. HISTORIA I OBECNA DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W KALISKACH

Do budowy budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach przystąpiono w 1984 roku. Projektantem tego obiektu – stawianego na fundamentach starego Urzędu Gminy, był inżynier architekt Stanisław Michel z Gdańska. Na frontonie budynku umieszczona została rzeźba mitycznego Pegaza, której autorem jest Tadeusz Misztal – znak ten stał się z czasem symbolem i logotypem Ośrodka. Pierwotnie zaplanowano jedynie adaptację budynku UG, z czasem jednak postanowiono, że wybudowany zostanie nowy budynek wraz z salą widowiskową i zapleczem. Budowa finansowana była głównie z budżetu Urzędu Wojewódzkiego. W ostatnim roku budowy na stanowisko dyrektora Ośrodka powołano Jana Radzewicza, który nadzorował ostatnie prace budowlane i wykończeniowe. Placówkę uroczyście otwarto w Dniu Działacza Kultury, 23 maja 1989 roku[2]. Ważną datą dla działalności GOK był rok 2000 kiedy to z jednostki budżetowej przekształcił się on w Samorządową Instytucję Kultury (na mocy Uchwały nr XV/135/2000 r. Rady Gminy Kaliska z dnia 28 września 2000 roku).

Gminna Biblioteka Publiczna działająca w strukturach GOK to kontynuacja dorobku i tradycji Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Kaliskach. Historia biblioteki zaczyna się już w roku 1952, w tym roku to pod datą 04 listopada została wpisana pierwsza książka w księdze inwentarzowej biblioteki. Historia Biblioteki Publicznej w Kaliskach sięga przełomu lat 50-tych i 60-tych XX wieku. Początkowo przez 25 lat biblioteka funkcjonowała w nieistniejącym już dziś drewnianym budynku przy ul. Długiej w Kaliskach. Następnie na trzy lata przeniesiona została do ówczesnego budynku Urzędu Gminy w Kaliskach (dziś stanowi to przednią część Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach). Na kolejne dwa lata lokum dla biblioteki stał się dom p. Repeckiej przy ul. Długiej; kolejna przeprowadzka wywiodła bibliotekę do Sali Kinowej Tartaku (budynek już dziś nieistniejący). W roku 1989 Biblioteka Publiczna Gminy Kaliska przeniesiona została do obecnego budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach przy ul. Długiej 18. Mocą uchwały Nr VI/46/93 z dnia 29 września 1993 r. prowadzenie Biblioteki Publicznej przejął GOK w Kaliskach. Natomiast w roku 2012 na mocy uchwały Nr XX/160/2012 Rady Gminy Kaliska z dnia 28 czerwca 2012 w sprawie wprowadzenia zmian w Statucie GOK w Kaliskach dokonano zapisu, iż w strukturze organizacyjnej Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna.

Obecnie – na podstawie Statutu Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach (Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXIX/243/2013 Rady Gminy Kaliska z dnia 30.04.2013 r.) podstawowy zakres działalności GOK obejmuje:

- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych mieszkańców,
- edukację kulturalną i wychowanie przez kulturę i sztukę,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury,
- tworzenie warunków dla rozwoju artystycznego i twórczego amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- organizowanie koncertów, spektakli, wystaw, spotkań literackich, odczytów,
- prowadzenie biblioteki gminnej i czytelni,
- upowszechnianie czytelnictwa,
- organizowanie imprez rozrywkowych i kulturalnych,

[2] Opracowanie własne na podstawie: K. Kowalkowski, Z dziejów Gminy Kaliska oraz wsi do niej należących, Wydawnictwo Region, Gdynia, 2010 r.

- prowadzenie działalności wydawniczej,
- prowadzenie ognisk i zespołów artystycznych,
- prowadzenie nadzoru kulturalnego i opieka nad działalnością kulturalną świetlic wiejskich,
- prowadzenie Izby Pamięci Izydora Gulgowskiego,

Jednocześnie dodatkowy zakres działalności GOK obejmuje:

- współorganizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych (rajdów, wycieczek, spływów kajakowych i innych),
- prowadzenie informacji turystycznej dotyczącej Gminy Kaliska oraz gromadzenie informacji o Kociewiu,
- prowadzenie sprzedaży własnych wydawnictw oraz map, przewodników turystycznych, widokówek itp..,
- współdziałanie z organizacjami i stowarzyszeniami,
- współpracę z prasą,
- działalność promocyjną Gminy Kaliska,
- świadczenie usług gastronomicznych,
- świadczenie usług poligraficznych,
- prowadzenie działalności wydawniczej,
- wynajem pomieszczeń,
- najem sprzętu i wyposażenia,
- prowadzenie sprzedaży dzieł sztuki i artykułów użytku kulturalnego,
- promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną,

Rys 1. Budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach.
Źródło: www.kaliska.pl

W GOK funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna służąca zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestnictwa w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do podstawowych zadań Biblioteki należą:

- gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych,
- obsługa użytkowników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych i innych bibliotek,

Do zadań Gminnej Biblioteki Publicznej może ponadto należeć prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, wydawniczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej.

Obecnie w Gminnym Ośrodku Kultury w Kaliskach zatrudnionych jest na stałe, na umowę o pracę 7 osób; jednocześnie 13 kolejnych osób to osoby – instruktorzy prowadzące zajęcia w GOK. Zasoby kadrowe osób zatrudnionych na stałe w GOK obejmują:

- Dyrektora instytucji,
- Głównego Księgowego,
- Organizatora imprez,
- Starszego bibliotekarza,
- Operatora/ Palacza c.o.
- Pracownika gospodarczego,
- Organizatora ds. animacji społecznej.

Instytucja Kultury posiada dobre zaplecze infrastrukturalne do prowadzenia działalności w postaci 1 – piętrowego budynku oddanego do użytkowania w 1989 roku, który jednocześnie podlegał z czasem remontom i modernizacjom – ostatni z nich został przeprowadzony w 2013 roku. GOK posiada zarówno dużą salę widowiskową ze sceną na potrzeby organizacji większych imprez oraz mniejsze sale na organizację spotkań mniejszej liczby osób. W budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach znajduje się kilka pomieszczeń, w tym sala widowiskowa na 300 osób oraz wspomniane mniejsze sale na spotkania i zajęcia. W budynku tym mieszczą się również dwie kuchnie oraz pomieszczenia biblioteki. GOK dysponuje sprzętem nagłaśniającym oraz muzycznym, który może zostać wykorzystany przy organizowanych spotkaniach oraz w trakcie ewentualnych imprez w ramach inicjatyw oddolnych. GOK posiada dwa biura wyposażone w sprzęt biurowy oraz sprzęt foto.

W okresie ostatniego roku GOK prowadził 16 zorganizowanych zajęć w postaci kół zainteresowań, w których uczestniczyły średnio w sumie 266 osób. Listę tych zajęć wraz ze średnią liczbą uczestników w okresie wrzesień 2014 – marzec 2015, przedstawia poniższe zestawienie. Z przedstawionych danych wynika, że największym zainteresowaniem cieszą się organizowane zajęcia w świetlicy terapeutycznej (której organizatorem jest Urząd Gminy w Kaliskach), zajęcia z tańca zumba dla dzieci i dorosłych, zajęcia z aerobiku oraz działalność Kółka gier stolikowych dla dorosłych.

Tab 3. Zestawienie stałych zajęć organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach w okresie 2014-2015 wraz ze średnią liczbą uczestników.

L.P.	Zajęcia	Średnia liczba uczestników
1.	Aerobik	28
2.	Zajęcia baletu	9
3.	Zajęcia gry na instrumentach	15
4.	Taniec towarzyszki Latino	10
5.	Taniec Zumba – dorośli	22
6.	Taniec Zumba –KIDS	27
7.	Tenis stołowy	7
8.	Warsztaty artystyczne	11
9.	Warsztaty malarskie	11
10.	Zajęcia plastyczne dla dzieci	8
11.	Zajęcia kulinarne „Regionalna kuchnia kociewska”	11
12.	Kółko teatralne TEATR IMPULS	15
13.	Kółko szachowe, warcaby dla dzieci	16
14.	Zajęcia w świetlicy terapeutycznej (organizator: Urząd Gminy w Kaliskach)	39
15.	Kółko gier stolikowych dorośli	23
16.	Zespół Akordeonowy AKORD	14

RAZEM	266

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOK w Kaliskach.

W ostatnim roku kalendarzowym (2014) GOK zorganizował lub był współorganizatorem 66 imprez o zróżnicowanym charakterze: kulturalnych, charytatywnych, rekreacyjnych i sportowych. Organizowane imprezy mają różnorodnych charakter, są organizowane zarówno w siedzibie GOK jak i w terenie, w poszczególnych sołectwach na terenie gminy. W imprezy te są często zaangażowane także inne instytucje i osoby w tym Urząd Gminy w Kaliskach czy Rady Sołeckie i sołtysi poszczególnych sołectw. Jednocześnie część z imprez stanowi fragment większych projektów realizowanych przez GOK ze środków zewnętrznych np. z programu „Działań lokalnie", którego operatorem jest Lokalna Grupa Działania „Chata Kociewia". Wykaz przykładowych imprez zorganizowanych przez GOK w roku 2014 przedstawia poniższy wykaz:

- Warsztaty Popingu,
- Zabawa Karnawałowa,
- Wystawa Malarstwa- Ryszarda Rosławskiego,
- Konkurs facebookowy- z okazji 8 marca,
- Koncert z okazji „Dnia Kobiet",
- Koncert słowno – muzyczny upamiętniający IX rocznicę śmierci Papieża Jana Pawła II,
- Majówkowe harce,
- Dzień Dziecka,
- Czerwcówka - zabawa taneczna,
- Zajęcia wakacyjne dla dzieci w sołectwie Bartel Wielki, Studzienice,
- Warsztaty karykatury i komiksu,
- Koncert organowy Gedymin Grubba – organy, Taras Riznyak – baryton,
- Koncert ze wspólnym śpiewaniem Krzysztof Gornowicz, Tomasz Radimonas,
- Pożegnanie Wakacji,
- Koncert pt." "POMYŚL O MNIE" wspomnieniami Anny German",
- XIV Wernisaż „Sami-Swoi" i goście przegląd dorobku artystycznego twórców amatorów z terenu Gminy Kaliska i zaproszonych gości,
- Zabawa Andrzejkowa dla młodzieży,
- Mikołajki dla dzieci,
- Turniej KGW,
- Koncert kolęd,
- Zabawa Sylwestrowa.

Od początku swojej działalności podstawową działalnością Gminnej Biblioteki Publicznej w Kaliskach jest: gromadzenie, opracowanie, udostępnianie książek oraz upowszechnianie czytelnictwa i wiedzy o literaturze, jak również konserwacja zbiorów. Jednocześnie działalność biblioteki obejmuje prowadzenie działalności informacyjnej oraz wszelkie działania mające na celu popularyzację książki, kultury i tradycji. Zbiory biblioteczne Biblioteki wg stanu na koniec grudnia 2014 roku wyniosły 12 504 woluminów; Biblioteka jednocześnie systematycznie powiększa i aktualizuje posiadany księgozbiór –w samym tylko 2014 roku uzupełniono zbiory Biblioteki o nowości wydawnicze w postaci 546 woluminów. Biblioteka tworzy katalog posiadanych zbiorów on-line a wszystkie nowości na bieżąco są inwentaryzowane i katalogowane. W przypadku katalogu czasopism w Bibliotece zaprenumerowano 7 tytułów czasopism, w tym: Gazeta Kociewska, Moje Mieszkanie, Mój piękny

ogród, Samo zdrowie, Poradnik domowy, Claudia, Olivia. W Bibliotece na koniec 2014 roku było zarejestrowanych 505 czytelników – ich strukturę wiekową przedstawia poniższa tabela.

Tab 4. Liczba czytelników zarejestrowanych na koniec grudnia 2014 roku w Bibliotece Gminnej w Kaliskach wg wieku.

L.P.	Przedział wiekowy	Liczba czytelników	
		Osoby	%
1	Do lat 5	23	4,55
2	06- 12 lat	72	14,26
3	13- 15 lat	36	7,13
4	16- 19 lat	55	10,89
5	20- 24 lat	55	10,89
6	25- 44 lat	136	26,93
7	45-60 lat	75	14,85
8	Pow.60 lat	53	10,50
Suma	**-**	**505**	**100,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOK w Kaliskach.

Powyższe dane wskazują, że najliczniejszą grupą osób korzystających z biblioteki są osoby w wieku 25-44 lata, które stanowią ponad ¼ wszystkich czytelników. Wśród zarejestrowanych osób tylko 37% to osoby uczące się – resztę stanowią dorośli, z czego 36% wszystkich czytelników stanowią emeryci. Z danych tych wynika, że aktywność emerytów w zakresie czytelnictwa jest tak samo duża jak aktywność osób uczących się.

Poza działalnością związaną z wypożyczaniem książek, Biblioteka prowadzi także inne działania propagujące czytelnictwo, np.:

- konkursy plastyczne dla dzieci i młodzieży z nagrodami,
- spotkanie autorskie,
- spotkania /lekcje biblioteczne,
- udział w akcji „Cała Polska Czyta Dzieciom”,
- wystawki okolicznościowe,
- mini-wernisaże i wystawy pokonkursowe.

Ponadto Biblioteka uczestniczy w programie Biblioteki Narodowej "Zakup nowości wydawniczych do bibliotek " oraz prowadzi informację turystyczną skierowaną do osób przyjezdnych zainteresowanych atrakcjami Gminy Kaliska.

Rys 2. Pomieszczenia Gminnej Biblioteki Publicznej w Kaliskach.

Źródło: www.gok.kaliska.pl

Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach prowadzi także Izbę Pamięci Izydora Gulgowskiego w Iwicznie – miejsce upamiętniające Izydora Gulgowskiego, urodzonego w Iwicznie na terenie gminy Kaliska nauczyciela, folklorystę, etnografa i poetę – twórcę pierwszego na ziemiach polskich muzeum na wolnym powietrzu, obecnie Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich. Otwarcie Izby nastąpiło w 1978 roku natomiast po licznych przeprowadzkach działalność w obecnej formie Izba rozpoczęła dnia 15.08.2014 r., kiedy to po przeprowadzeniu prac remontowych nastąpiło uroczyste otwarcie nowej aranżacji i wystawy w Izbie Pamięci Izydora Gulgowskiego w Iwicznie – obecnie obiekt udostępniany jest we wtorki i piątki w godz. od 10: 00 do 14:00, po uprzednim porozumieniu się z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Kaliskach.

Ponadto Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach oferuje udostępnianie i wynajem pomieszczeń na organizację różnego rodzaju imprez, spotkań itp. – w tym zakresie organizacjami odbywającymi cykliczne spotkania i imprezy w tym obiekcie są

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło Gminne Kaliska,
- Stowarzyszenie Rodziców Wychowujących Dzieci Niepełnosprawne ”Dziecko Miłości”.
- Kaliskie Stowarzyszenie Wspierania Sportu „VICTORIA”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kaliska,
- Sołectwo Kaliska,
- Świetlica terapeutyczna – prowadzona przez Urząd Gminy w Kaliskach.

Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach prowadzi także nadzór kulturalny i opiekę nad działalnością kulturalną świetlic wiejskich na terenie gminy. W ośmiu sołectwach są do dyspozycji świetlice wiejskie, bądź pomieszczenia zarządzanych przez GOK. W pomieszczeniach tych istnieje możliwość przeprowadzenia różnego rodzaju warsztatów, spotkań, imprez czy innych zajęć aktywizujących lokalną społeczność.

4. AKTYWNOŚĆ I POTRZEBY KULTURALNE MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA

Gminny Ośrodek Kultury w Kaliskach jest jedyną na terenie gminy jednostką zajmującą się i koordynującą rozwój oferty kulturalnej. Obszar, na którym działa Ośrodek posiada specyficzne cechy determinujące ogólny rozwój społeczno – gospodarczy, które wpływają także na kwestie kształtowania oferty kulturalnej i potrzeby mieszkańców. Gmina Kaliska cechuje się bardzo wysoką – ponadprzeciętną lesistością - lasy zajmują ponad 71% jej powierzchni – co w znacznej mierze determinuje rozwój gospodarki oraz strukturę osadniczą tego obszaru. W kwestii rozwoju gospodarczego widoczna jest relatywna słabość lokalnej przedsiębiorczości i w konsekwencji rynku pracy – poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminie jest niewielki – niższy zarówno od średniej dla powiatu jak i przede wszystkim województwa – na terenie gminy na 1 000 mieszkańców przypada 76 firm przy 88 w skali powiatu i 118 w skali województwa. Sytuacja ta ma wpływ na wiele aspektów życia mieszkańców, którzy zmuszeni są poszukiwać miejsca pracy poza swoim miejscem zamieszkania. Wpływa to na ponadprzeciętny poziom bezrobocia (ponad 8% mieszkańców gminy pozostaje bez pracy przy 6,5% w skali powiatu), który wzmacniany jest także znacznym oddaleniem od większych, dobrze rozwiniętych ośrodków miejskich – największe większe miasto Starogard Gdański jest oddalone od gminy o 25 km; natomiast do największego ośrodka miejskiego w regionie – Trójmiasta, z terenu gminy należy pokonać 80 km, co praktycznie uniemożliwia dojazdy do pracy w tym kierunku. Opisana sytuacja jest wzmacniana także przez relatywnie słabo rozwinięte rolnictwo, gdzie w skutek uwarunkowań naturalnych i zwartych powierzchni leśnych, poza okolicami takich miejscowości jak Piece i Frank, brak jest zwartych powierzchni zagospodarowanych rolniczo. Wszystkie te elementy w połączeniu z faktem, generalnej słabej sytuacji na rynku pracy w regionie (stopa bezrobocia w całym powiecie starogardzkim wynosi 15% i jest znacznie wyższa od średniej dla województwa i kraju) wpływają na duży problem w znalezieniu pracy a w konsekwencji niskie dochody mieszkańców. Jednym z ewidentnych skutków tej sytuacji jest wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy. Dane statystyczne wskazują, że obecnie 702 osoby w gospodarstwach domowych korzystają z pomocy społecznej, co wskazuje, że kwestia ubóstwa dotyczy ponad 13% mieszkańców gminy – wskaźnik ten jest wyższy zarówno w przypadku odniesienia do skali powiatu (12%) jak i przede wszystkim całego województwa (9%), co ewidentnie wskazuje na trudną sytuację w tym zakresie na terenie gminy. Przejawem skutków trudności w znalezieniu pracy oraz niskich dochodów miejscowej ludności jest problem emigracji – zwłaszcza ludzi młodych, z terenu gminy do miejsc o lepszych perspektywach rozwojowych. Czynnik ten jest wzmacniany także faktem braku na terenie gminy szkoły ponadgimnazjalnej, co powoduje, że młodzież kończąc gimnazjum jest zmuszona bądź wyemigrować na stałe, bądź dojeżdżać do miejsca nauki do innych gmin w regionie. Skutkiem tego jest bardzo często stała emigracja poza teren gminy i fakt, że osoby po skończeniu nauki szkolnej często nie wracają już w swoje rodzinne strony. Jednocześnie nawet osoby dojeżdżające do szkoły więcej czasu spędzają w miejscu nauki niż w miejscu zamieszkania - zmieniają środowisko, znajomych, zainteresowania a w konsekwencji przestają uczestniczyć w życiu gminy – nawet, gdy formalnie zamieszkują na jej terenie. Podobna sytuacja dotyczy osób dojeżdżających do pracy poza teren gminy Kaliska. Skutki tych zjawisk są wyraźnie widoczne także w kontekście udziału tych grup mieszkańców w życiu społecznym gminy.

Analizując sytuację społeczną mieszkańców gminy należy wskazać także na fakt, iż znaczny odsetek mieszkańców gminy stanowią osoby niepełnosprawne, które wymagają szczególnego wsparcia w kierunku ich czynnego udziału w życiu społecznym a jednocześnie mające specyficzne potrzeby i oczekiwania dotyczące m.in. oferty kulturalnej.
Opisane położenie w znacznej odległości od większych ośrodków miejskich ma swoje konsekwencje także w dostępie mieszkańców gminy do oferty kulturalnej. Najbliższe kino zlokalizowane jest w

Starogardzie Gdańskim lub Chojnicach, czyli odpowiednio 25 km i 55 km od Kaliska; najbliższy teatr znajduje się dopiero w Trójmieście. Jednocześnie także dostęp do innych wydarzeń kulturalnych i imprez jest dla mieszkańców utrudniony z uwagi na peryferyjne położenie; z drugiej strony budżet gminy czy samego GOK nie pozwala na organizację oferty dla mieszkańców o skali i atrakacyjności oferowanej w dużych ośrodkach miejskich.

Mając na uwadze powyższe uwarunkowania oraz obecny charakter i zakres oferty kulturalnej na terenie gminy Kaliska sformułowano kluczowy problem do rozwiązania, którego ma przyczynić się przedmiotowa diagnoza:

W jaki sposób zaktywizować lokalną społeczność i zachęcić ją do udziału w kulturze

W celu rozwiązania tak postanowionego problemu kluczowego wyodrębniono także 4 problemy – pytania szczegółowe, do których zaliczono:

a. Czy i w jaki sposób mieszkańców gminy zaspokajają swoje potrzeby kulturalne,
b. Jakie są główne bariery wpływające na aktywność kulturalną mieszkańców gminy,
c. Jakie są potrzeby mieszkańców gminy w zakresie oferty kulturalnej,
d. Jakie są grupy defaworyzowane z punktu widzenia udziału w kulturze, które powinny być w szczególny sposób objęte działaniami organizowanymi przez GOK,

Celem uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania – problemy, zdecydowano się na przeprowadzenie możliwie szerokich badań społecznych i konsultacji ze społecznością lokalną gminy – tak aby uzyskać jak najbardziej obiektywny obraz sytuacji obecnej oraz potrzeb lokalnej społeczności w zakresie zwiększenie jej udziału w życiu kulturalnym gminy. Pierwszym etapem procesu konsultacji społecznych były konsultacje wewnętrzne prowadzone przez Dyrektora GOK odpowiedzialnego za realizację projektu, z pracownikami GOK oraz lokalnymi liderami i animatorami działającymi w sferze szeroko pojętej kultury oraz animacji czasu wolnego. W wyniku przeprowadzonych konsultacji nt. zakresu i metodologii prac zdecydowano na oparcie badań mieszkańców o trzy zasadnicze metody badawcze:

a. pierwszą z nich i najważniejszą było przeprowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy, które miały skupiać się na odniesieniu do sformułowanych powyżej szczegółowych problemów badawczych. W ramach spotkań, w celu zapewnienia ich pełnej reprezentatywności zdecydowano się na przeprowadzenie kilku odrębnych – tematycznych warsztatów dla wyodrębnionych i zidentyfikowanych grup społecznych na terenie gminy – grupy te wytypowano w taki sposób, aby objąć badaniem całokształt mieszkańców gminy pod względem wieku, wykształcenia, płci, sytuacji zawodowej oraz społecznej. W tym kontekście zaplanowano i przeprowadzono 7 spotkań z przedstawicielami społeczności lokalnej – w celu zwiększenia frekwencji i ułatwienia dostępu do nich dla wszystkich zainteresowanych, spotkania te przeprowadzono zarówno w siedzibie GOK jak i w terenie. Tym badaniem objęto w sumie ponad 100 osób z terenu gminy podczas:
    - spotkania w Środowiskowym Domu Samopomocy w Kaliskach – w spotkaniu wzięły udział osoby niepełnosprawne z terenu gminy, które objęte są pomocą Środowiskowym Domu – w sumie w warsztatach wzięło udział ponad 20 osób wraz z opiekunowami. Tematyka spotkania dotyczyła sytuacji obecnej oraz potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie dostępu do kultury,
    - spotkania w Zespole Szkół Publicznych w Kaliskach z młodzieżą klasy III Gimnazjum – w sumie w spotkaniu wzięło udział ok. 15 osób. Tematyka warsztatów dotyczyła sytuacji obecnej oraz potrzeb młodzieży w zakresie dostępu do kultury,

- spotkania w siedzibie Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach z przedstawicielami organizacji działających na terenie gminy, m.in. stowarzyszeń, rad sołeckich, kół gospodyń wiejskich, młodzieży działającej przy ochotniczej straży pożarnych oraz inne osoby, które chcą być współtwórcami życia społecznego i kulturalnego w gminie Kaliska– w sumie w spotkaniu wzięło udział 15 osób. Tematyka spotkania dotyczyła współpracy na linii GOK – organizacje z terenu gminy w zakresie organizacji oferty kulturalnej; jednocześnie dużo uwagi poświęcono na potrzeby osób dorosłych w przedziale 40+ w zakresie dostępu do kultury,
- kolejnych 2 spotkań w Zespole Szkół Publicznych w Kaliskach z młodzieżą klas III Gimnazjum – w sumie w spotkaniach wzięło udział ponad 30 osób. Tematyka warsztatów dotyczyła sytuacji obecnej oraz potrzeb młodzieży w zakresie dostępu do kultury,
- spotkania w siedzibie Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach z przedstawicielami seniorów z terenu gminy, sołtysów oraz innych zainteresowanych osób – w sumie w spotkaniu wzięło udział ponad 10 osób. Tematyka spotkania dotyczyła obecnej aktywności przede wszystkim osób starszych oraz pomysłów na aktywizację tej grupy społeczeństwa na przyszłość,
- spotkania z dziećmi w wieku 6 – 13 lat uczęszczającymi do Zespołu Szkół Publicznych w Kaliskach oraz świetlicy terapeutycznej – w sumie w spotkaniu wzięło udział kilkanaście osób. Tematyka spotkania dotyczyła przede wszystkim potrzeb najmłodszej części społeczeństwa gminy w zakresie dostępu do kultury i aktywnego spędzania czasu wolnego.

Przeprowadzone spotkania miały w każdym przypadku charakter jakościowy, przybierając formę dyskusji i „burzy mózgów" i miały za zadanie zachęcić uczestniczące w nich osoby do podzielenia się jak najszerszą informacją dotyczącą ich potrzeb i wizji dotyczącej rozwoju oferty kultury w gminie. Materiał zebrany w ramach tych badań stał się podstawową opracowania przedmiotowej diagnozy.

b. Uzupełnieniem przeprowadzonych badań jakościowych były badania ilościowe w formie badań ankietowych na reprezentatywnej grupie mieszkańców gminy. Także w tym przypadku badaniem starano się objąć jak najbardziej reprezentatywną grupę mieszkańców, reprezentującą możliwie szeroki przedział wiekowy, społeczny czy zawodowy. W celu dotarcia do możliwie największej liczby osób ta część badania została przeprowadzona przy pomocy 2 metod:
   - badania ankietowe audytoryjne przeprowadzone wśród zróżnicowanych grup mieszkańców gminy,
   - badanie ankietowe CAWI prowadzone za pośrednictwem internetu, w którym znajdował się kwestionariusz do samodzielnego wypełnienia on-line,

   W sumie tak przeprowadzonymi badaniami ankietowymi objęto w sumie próbę 249 osób z terenu gminy Kaliska.

c. Trzecią zastosowaną metodą badawczą było przeprowadzenie wywiadów pogłębionych z mieszkańcami gminy i osobami przyjezdnymi dotyczące przede wszystkim oceny obecnej sytuacji w zakresie dostępu do oferty kulturalnej, ale także ewentualnego zainteresowania korzystaniem z tej oferty w przyszłości. W sumie tego typu badaniem objęto 21 osób.

4.1. KULTURA W ŻYCIU MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA – OCENA OFERTY KULTURALNEJ GMINY

Pierwszym w zagadnień jakie poruszano w trakcie badania oceny oferty kulturalnej gminy było pytanie czy i w jaki sposób mieszkańcy gminy Kaliska zaspokajają obecnie swoje potrzeby kulturalne i biorą udział w życiu kulturalnym. Wyniki badania ankietowego wskazały, że mieszkańcy gminy są generalnie mało aktywni w tym zakresie i wybierają bierne formy spędzania wolnego czasu. Jednocześnie obecnie rzadko uczestniczą w zorganizowanych formach spędzania wolnego czasu – tym bardziej formalnych, organizowanych przez podmioty zewnętrzne. W sumie na pytanie o sposób realizowania swoich potrzeb kulturalnych zdecydowanie dominowały 4 odpowiedzi:

- spotykam się ze znajomymi, rodziną;
- czytam książki, czasopisma;
- oglądam filmy/programy w TV i DVD;
- przeglądam strony w internecie

– odpowiedzi te dotyczą stricte stacjonarnej formy spędzania wolnego czasu i są realizowane w domu lub u znajomych/rodziny. Dopiero na 5 miejscu znalazł się wyjazd do kina lub teatru, natomiast na przedostatnim - zajęcia organizowane przez GOK w Kaliskach. Wyniki te świadczą o bardzo niskim uczestnictwie mieszkańców gminy w sposób aktywny w życiu kulturalnym. Jedyną formą aktywności kulturalnej, która ma związek z ofertą GOK (biblioteka) a którą wskazali ankietowani jako jedną z preferowanych jest „czytanie książek, czasopism" – mając jednak na uwadze liczbę osób wypożyczającą książki z biblioteki wg prowadzonej ewidencji przez GOK, część z badanych osób miała w tym przypadku na myśli z pewnością samo czytanie czasopism. Odpowiedzi te wskazują jednocześnie, że mieszkańcy gminy, jeśli już korzystają z oferty kulturalnej, to bazują przede wszystkim na ofercie kultury masowej oferowanej przez media, w postaci: prasy, radia, telewizji czy internetu. Dane te potwierdzają wyniki spotkań z mieszkańcami gminy – przy czym analiza wyników warsztatów przeprowadzonych z poszczególnymi grupami społecznymi wskazuje w tym przypadku na znacznie wewnętrzne zróżnicowanie sposobów korzystania z oferty kultury w gminie.

Widoczna jest w tym kontekście pewna dwubiegunowość poszczególnych grup mieszkańców; na jednym biegunie znajdują się osoby starsze – seniorzy, którzy wykazują przede wszystkim duże zainteresowanie aktywnymi formami uczestnictwa w kulturze i mimo swojego wieku oraz często problemów zdrowotnych wykazują największą aktywność tak obecnie jak i w przypadku planów na przyszłość. Osoby te starają się zaspokajać swoje potrzeby kulturalne w sposób zorganizowany, wspólnie zarówno ze swoimi rówieśnikami jak i osobami młodszymi. Sytuacja ta dotyczy aktywnego udziału emerytów w zajęciach organizowanych przez GOK ale odnosi się przede wszystkim do istnienia grupy nieformalnej Gminnego Koła Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów w Kaliskach, liczącego obecnie około 140 członków, z czego 25 osób biorących aktywny udział w planowaniu i realizacji pomysłów. Grupa ta wydaje się najbardziej aktywną w realizacji i udziale w zorganizowanych formach kultury spośród wszystkich grup społecznych w gminie. Przykładem tej aktywności jest sama próba zrzeszania się i integrowania z resztą społeczeństwa, ale aktywność ta ma także wymierne przejawy w np. realizacji wspólnych projektów o charakterze kulturalnym wspólnie z GOK. W tym zakresie zrealizowano projekty związane z propagowaniem twórczości ludowej gminy, propagowaniem zdrowego trybu życia czy aktywnymi formami spędzania wolnego czasu, jak np. Nordic Walking. Główne cele tej grupy osób – jak wynika z przeprowadzonych rozmów warsztatowych - dotyczą aktywizacji grupy mieszkańców w wieku 50+, promowania rozwoju osobistego, poszerzenie zainteresowań oraz pogłębianie wiedzy z zakresu zdrowia, aktywnego spędzania czasu wolnego, pielęgnacji urody oraz żywienia osób starszych. Szczególną uwagę osoby te zwracają na wzajemną aktywizację i zachęcie jak największej liczby osób starszych do aktywności oraz integrację międzypokoleniową. Ta grupa osób wykazuje także najczęstszą współpracę z Gminnym

Ośrodkiem Kultury w Kaliskach, współpracując ściśle z Dyrektorem GOK, jego pracownikami oraz korzystając z jego pomieszczeń i pozostałej infrastruktury.
Na przeciwległym biegunie znajdują się dwie grupy mieszkańców gminy tj. osoby dorosłe w wieku 40+ oraz przede wszystkim młodzież gimnazjalna. W przypadku młodzieży, podczas przeprowadzonych warsztatów grupa ta okazała się zdecydowanie najmniej aktywna w zakresie korzystania z jakikolwiek zorganizowanych form oferty kulturalnej, ale jednocześnie także była zdecydowanie najmniej zainteresowana takim udziałem w przyszłości. Podczas warsztatów na pytania dotyczące obecnego uczestnictwa w kulturze młodzież miała problem ze wskazaniem tego typu aktywności, która dotyczyłaby stricte kultury w tym jej form zorganizowanych. Pojedyncze głosy w tym kierunku dotyczyły wyjazdu do kina, udziału w festynie, wyjazdu na basen czy członkostwa w bractwie rycerskim (1 osoba). Na pytania dotyczące form spędzania wolnego czasu, udzielone odpowiedzi wskazywały na faktyczny bardzo niski udział kultury wśród form spędzania czasu wolnego wśród uczniów – podawali oni w tym przypadku odpowiedzi związane z korzystaniem z mediów masowych tj. zwłaszcza internetu (np. Facebook), TV czy gier komputerowych lub gier na smartphony. Pocieszającym faktem może być jedynie zjawisko częstego podawania przykładów na spędzanie wolnego czasu w jego aktywnych formach, np. bieganie, spacerowanie, jazda na rowerze i na rolkach, łowienie ryb czy gra w piłkę – aktywności te, mimo, że nie dotyczą wprost kultury mogą być jednak wskazówką w jakim kierunku idą zainteresowania młodzieży. Jedynymi formami zorganizowanej oferty kulturalnej w jakiej biorą udział młodzi ludzi była działalność w OSP oraz praca w formie wolontariatu z niepełnosprawnymi dziećmi. Znamienne okazały się także wyniki dyskusji dotyczącej korzystania przez młodzież z oferty GOK oraz znajomości tejże oferty. Dyskusja pokazała – w każdej z 3 klas w których przeprowadzono spotkania – że poza korzystaniem z biblioteki tylko pojedyncze osoby korzystają ze zorganizowanej oferty oferowanej przez GOK; podobnie w zasadzie nikt z młodzieży nie mógł wskazać, że zna i orientuje się w ofercie kulturalnej GOK. Konsekwencją tej sytuacji było wskazanie, że fakt, iż młodzież korzysta jedynie w minimalnym zakresie z oferty GOK nie wynika z braku lub niedopasowania tej oferty do jej potrzeb, ale jest następstwem braku zainteresowania kulturą w ogóle, jako atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu przez tę grupę osób. Jedynie kilka osób z każdej klasy wskazało, że z oferty GOK korzysta poprzez wypożyczanie książek w bibliotece. Dane te wskazują, że młodzież jest obecnie zdecydowanie najmniej aktywną grupą społeczną w sferze kultury i wykazuje najmniejsze zainteresowanie udziałem w jakikolwiek jej formach.

Rys 3. Spotkania konsultacyjne dotyczące Diagnozy: w klasie gimnazjalnej w Zespole Szkół Publicznych w Kaliskach (po lewej) oraz w siedzibie GOK z przedstawicielami Zarządu Koła Emerytów Rencistów i Inwalidów w Kaliskach, Sołtysów i innych osób chcących realizować pomysły i mieć wpływ na kulturę gminy (po prawej).

Drugą grupą osób o relatywnie niskim zainteresowaniu i udziale w życiu kulturalnym były osoby dorosłe w wieku 40+. Dyskusje prowadzone na warsztatach wskazały, że osoby te – poza działalnością w kołach gospodyń wiejskich - wykazywały zdecydowanie najniższą aktywność w kwestii zorganizowanych form spędzania wolnego czasu, często wskazując na brak jakichkolwiek aktywności. Na pytania dotyczące obecnych sposobów na udział w ofercie kulturalnej czy generalnie spędzanie czasu wolnego najczęściej pojawiały się odpowiedzi typu:

- „spotkania przy grillu;
- ogródki, pielenie;
- spotkania z przyjaciółmi".

Głębsza analiza tego zjawiska wskazała, że dotyczy ono przede wszystkim mężczyzn i ma swoje źródło w przypadku zebranej grupy osób w przede wszystkim w braku czasu – zwłaszcza w porze letniej (osoby uczestniczące w spotkaniu zajmowały się w przeważającej części rolnictwem) oraz braku zainteresowania do udziału w tego typu zajęciach. Relatywnie lepsza sytuacja występuje w tej grupie osób wśród kobiet, które próbują się aktywizować poprzez działalność w kołach gospodyń wiejskich – szczegółowe pytanie skierowane do członkiń kół obecnych na spotkaniu uwidoczniły jednak, że działalność KGW jest znacznie ograniczona czasowo i sprowadza się do organizacji lub współorganizacji imprez okolicznościowych np. dzień babci, dzień dziecka, dzień kobiet itp. Sami uczestnicy spotkania zauważali, że aktywność ta jest zbyt niska i przede wszystkim zbyt rzadka, co wskazywało jednocześnie na potrzebę jej intensyfikacji. Na spotkaniu uwidocznił się także duży problem oferty kulturalnej dla mężczyzn, którzy obecnie wykazują w większości bierność w tym zakresie – wyjątkiem od tej reguły jest działalność OSP, która skupia także osoby młodsze. Kwestia niskiej aktywności mężczyzn widoczna była także w przypadku spotkania dla seniorów, w którym uczestniczyły jedynie kobiety w wieku 50+. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast istniejąca współpraca – zwłaszcza KGW – z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Kaliskach.

Pomiędzy opisanymi, skrajnymi z punktu widzenia aktywności w korzystaniu z oferty kultury grup osób, znajdują się dwie pozostałe grupy mieszkańców gminy: osoby niepełnosprawne oraz dzieci w wieku szkoły podstawowej. Osoby niepełnosprawne, które spotykają się regularnie w Środowiskowym Domu Samopomocy w Kaliskach wykazują - mimo swojej niepełnosprawności a w konsekwencji np. ograniczeń co do przemieszczania się czy zdolności manualnych - znaczną aktywność, która w części dotyczy także korzystania z oferty kulturalnej. Niewątpliwie ważną przyczyną tego stanu rzeczy są działania właśnie ŚDS w Kaliskach czy samego Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach, które to instytucje starają się zaktywizować tą grupę mieszkańców w kontekście zajęć o charakterze kulturalnym. Podczas warsztatów osoby niepełnosprawne wskazywały na bardzo zróżnicowane formy spędzania czasu wolnego, wśród których widoczna była także aktywność w zakresie korzystania z oferty kultury, np. w postaci:

- wyjazdów do kina,
- czytania książek,
- słuchania muzyki,
- słuchania radia,
- wyjścia na imprezy,
- koncerty,
- fotografowania,
- podróżowania,
- wycieczek plenerowych,
- wyjazdu na basen,
- do aquaparku czy kina.

Oczywiście z uwagi na fakt, że w spotkaniu uczestniczyły przede wszystkim osoby młode, wskazywały one także na inne, typowo rozrywkowe zainteresowania, charakterystyczne dla młodzieży np. gry komputerowe, oglądanie TV, internet czy oglądanie wyścigów samochodowych. Paradoksalnie jednak, ogólnie można bez wątpienia powiedzieć, że młode osoby niepełnosprawne wykazują większe zainteresowanie aktywnymi formami spędzania czasu wolnego czy udziałem w kulturze niż ich pełnosprawni rówieśnicy. Praktycznym potwierdzeniem tej sytuacji były prezentacje (po zakończeniu warsztatów) prac opiekunów Domu w postaci prac malarskich czy rzeźbiarskich (w obiekcie funkcjonuje pracownia rzeźbiarska). W trakcie dyskusji jedna z osób pochwaliła się także, iż sama pisze wiersze - wszystkie te elementy wskazują na relatywnie wysoką aktywność tej grupy osób a jednocześnie wrażliwość na kulturę. Jednocześnie osoby te znały działalność GOK oraz samą Panią Dyrektor i bardzo dobrze oceniały dotychczasową współpracę z GOK. Podczas spotkania widoczne było ponadto duże zainteresowanie samą ideą projektu, co przejawiało się aktywnym udziałem w dyskusji w trakcie warsztatów – co nie było normą w trakcie pozostałych spotkań.

Rys 4. Spotkania konsultacyjne dotyczące Diagnozy: w Środowiskowym Domu Samopomocy w Kaliskach (po lewej) oraz w siedzibie GOK z przedstawicielami organizacji działających na terenie gminy (po prawej).

Ostatnią z grup objętych warsztatami były dzieci w wieku szkoły podstawowej, w tym dzieci (wraz z rodzicami) uczęszczające do świetlicy terapeutycznej. Na bazie spotkań z tą grupą mieszkańców gminy oraz na bazie danych GOK należy wskazać, że dzieci to osoby najczęściej korzystający z oferty Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach – sytuacja ta dotyczy nie tylko korzystania z biblioteki, ale także udziału w kołach zainteresowań i zorganizowanych zajęciach organizowanych przez GOK. Na bazie przeprowadzonej analizy należy w konsekwencji wskazać, na dużą różnicę w udziale w ofercie kulturalnej i generalnym zainteresowaniem kulturą między dziećmi a młodzieżą szkoły gimnazjalnej. Widoczna jest tutaj wyraźna różnica w zainteresowaniu kulturą i udziałem w życiu kulturalnym między tymi dwoma grupami osób – różnica ta wynika z faktu, że obecna, bogata oferta GOK skierowana do dzieci istnieje dopiero od kilku lat – wcześniej propozycja zajęć kulturalnych dla dzieci w Gminie była bardzo uboga. Sytuacja ta spowodowała, że obecna młodzież w wieku dziecięcym nie miała możliwości szerszego udziału w życiu kulturalnym gminy, co przełożyło się na ich brak zainteresowania tą formą aktywności w wieku starszym. Odmiennie wygląda sytuacja w przypadku kilku ostatnich lat – kiedy to GOK oferuje bogatą różnorodną ofertę dla najmłodszych, czego skutkiem jest duże zainteresowanie oraz aktywny i szeroki udział dzieci w zajęciach o charakterze kulturalnym. Sytuacja ta daje nadzieję, że dzieci nauczone od najmłodszych lat uczestnictwa w kulturze lokalnej zachowają te nawyki na przyszłość, wchodząc w okres młodzieńczy czy dorosłość. Przeprowadzone spotkania wskazały bowiem, że dzieci mają także szereg pomysłów i przede wszystkim chęci na udział w zorganizowanych formach zajęć kulturalnych w przyszłości.

W kontekście oferty kulturalnej na terenie gminy Kaliska przeprowadzone badania ankietowe oraz wywiady pogłębione wskazują jednocześnie, że głównym czynnikiem decydującym o wyborze oferty kulturalnej przez mieszkańców są ich zainteresowania i dostosowanie do nich tematyki i rodzaju tej oferty. Jednocześnie badane osoby wskazały, że biorą pod uwagę przy wyborze oferty także takie czynniki jak „chęć spędzenia czasu z innymi ludźmi" – co wskazuje na wyraźną potrzebę integracji z pozostałymi mieszkańcami oraz – co wydaje się oczywiste – „atrakcyjność oferty kulturalnej". Znamienny jest natomiast fakt, że mieszkańców mimo relatywnie słabej sytuacji ekonomicznej, rzadko wskazywali, iż na wybór oferty ma wpływ ich sytuacji finansowa czy cena biletów. Świadczyć to może o tym, że nawet organizacja odpłatnych wydarzeń, które odpowiadałyby zainteresowaniom mieszkańców nie byłaby tutaj poważną barierą. Podobnie analiza wskazała, że reklama wydarzeń nie stanowi ważnego czynnika, który decyduje o wyborze danej oferty kulturalnej. Należy jednocześnie wskazać, że mieszkańcy wskazywali na posiadanie czasu wolnego w którym mogliby korzystać z oferty kulturalnej, przede wszystkim wieczorem oraz w weekendy, co jednoznacznie sugeruje w jakich terminach zainteresowanie ofertą kulturalną mogłoby być największe. Kwestia ta była podnoszona także w trakcie spotkań warsztatowych z mieszkańcami (głównie z osobami wieku 40+ oraz osobami niepełnosprawnymi), którzy także wskazywali na potrzebę organizacji oferty kulturalnej przede wszystkim w weekendy (przede wszystkim w soboty), wskazując, że w te dwa dni istnieje największy popyt na ofertę kulturalną.

4.2. Ocena działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach

Koleiną ważną kwestią poruszaną zarówno na spotkaniach z mieszkańcami jak i w badaniach ankietowych i wywiadach pogłębionych była kwestia znajomości i korzystania z oferty GOK w Kaliskach oraz ocena tej oferty. Największa liczba mieszkańców wskazywała, że w ostatnim roku skorzystała z oferty imprez kulturalnych organizowanych przez GOK, z których najczęściej wskazywano różnego rodzaju festyny oraz imprezy tematyczne w okazji np. Dnia Dziecka czy Dnia Kobiet. Na kolejnym miejscu mieszkańcy wskazywali korzystanie z oferty biblioteki a dopiero w trzeciej kolejności udział w organizowanych zajęciach i kołach. Jednocześnie pod względem częstotliwości, z oferty GOK co najmniej raz w roku mieszkańcy korzystają najczęściej w przypadku organizowanych imprez kulturalnych oraz – w mniejszym zakresie – z oferty biblioteki działającej przy GOK. Jednocześnie najwięcej osób wskazało, że wcale nie korzysta z Izba Pamięci Izydora Gulgowskiego w Iwicznie (co było wynikiem przewidywalnym z uwagi na krótki czasu funkcjonowania Izby w nowej aranżacji i wyremontowanych pomieszczeniach) oraz z zajęć w ramach działających sekcji i kół w GOK. Jednocześnie jednak to właśnie biblioteka i zajęcia organizowane w GOK były tymi ofertami z których mieszkańcy wskazali, że korzystają najczęściej - co najmniej raz w miesiącu; jest to szczególnie korzysta sytuacja w przypadku oferty biblioteki, natomiast w kontekście korzystania z oferty zajęć organizowanych w GOK wynik ten ma woje źródło głównie w specyfice tych zajęć, które są organizowane przez dłuższy okres czasu, cyklicznie – najczęściej raz w tygodniu. Z kwestią tą wiąże się ważna informacja płynąca z dyskusji które wywiązały się w trakcie organizowanych spotkań z mieszkańcami, podczas których ich uczestnicy wskazywali na potrzebę skrócenia czasu trwania cyklu organizowanych zajęć w ramach sekcji i kół do okresu maksymalnie 2-4 miesięcy. Sytuacja ta dotyczy obecnego stanu, kiedy to organizowane zajęcia odbywają się w cyklu odpowiadającym czasowi trwania roku szkolnego i pełny program takich zajęć obejmuje okres do września do czerwca. Zdaniem uczestników spotkań jest to okres zbyt długi i często bardzo trudno jest zachować systematyczny udział w tych zajęciach, co skutkuje w konsekwencji zdarzającymi się rezygnacjami w trakcie ich trwania lub w ogóle brakiem udziału ze strony mieszkańców. Dyskusja ta jednoznacznie wskazywała, że zainteresowanie tego typu ofertą GOK byłoby większe w przypadku opisanego skrócenia jej trwania.

Mieszkańcy zostali także zapytani o korzystanie z oferty GOK przez ich dzieci – tutaj spośród osób posiadających dzieci niemal połowa wskazała pozytywną odpowiedź w tym zakresie, wskazując najczęściej na udział w ofercie kół i zajęć organizowanych w GOK.

W kontekście częstotliwości korzystania z oferty organizowanej przez GOK należy jednocześnie wskazać, na znaczne jej zróżnicowanie w zależności od poszczególnych kategorii społecznych mieszkańców gminy. Jak już można było wywnioskować z przedstawionego wcześniej opisu, najrzadziej z oferty GOK korzystają i najmniej ją znają uczniowie klas gimnazjalnych, zaliczeni w przedmiotowym badaniu do kategorii młodzieży. Grupa ta poza korzystaniem przez kilka osób z oferty biblioteki, w zasadzie nie znała i nie korzystała z innych rodzajów oferty kulturalnej oferowanych przez GOK – głębsza analiza tego zjawiska wskazała, że wynika ona nie tyle z zbyt małej atrakcyjności tej oferty dla młodzieży (młodzież nie potrafiła wskazać jaką ofertę posiada GOK więc trudno było ocenić jej atrakcyjności pod kątem potrzeb tej grupy mieszkańców), co z braku zainteresowania spędzaniem wolnego czasu w oparciu z kulturę. Postawa ta była w zasadzie niestety regułą w każdej z trzech klas gimnazjalnych, z którymi przeprowadzono spotkanie. Jednym z niewielu wyjątków od tej postawy było zainteresowanie ofertą GOK ze strony młodzieży na spotkaniu organizowanym poza szkołą – w siedzibie GOK z przedstawicielami organizacji pozarządowym z terenu gminy. Na spotkaniu tym byli obecni m.in. przedstawiciele OSP w tym młodzież działająca w tej organizacji, która wykazała zainteresowanie udziałem w ofercie GOK w przyszłości. W przypadku pozostałych grup społecznych obecnych na spotkaniach, należy wskazać, że przedstawiciele każdej z

nich korzystają w mniejszym lub większym stopniu z oferty GOK i współpracują z nim w kontekście organizacji wolnego czasu. Osoby niepełnosprawne korzystają z oferty kulturalnej w wyniku współpracy z Środowiskowym Domem Samopomocy w Kaliskach a jednocześnie sam Dom jest organizatorem wielu inicjatyw dla tej grupy osób, które często mają charakter i aspekt kulturalny. Jednocześnie ta grupa osób oceniała bardzo dobrze ofertę spędzania czasu wolnego w gminie i współpracę z GOK. Osoby starsze – emeryci – od lat korzystają z oferty GOK a jednocześnie współpracują przy organizacji wydarzeń i inicjatyw skierowanych do seniorów czy integracji społeczności gminy. Jednocześnie osoby te bardzo dobrze oceniały ofertę kulturalną i ceniły sobie współpracę z GOK. Osoby w wieku 40+ wskazywały na współpracę z GOK przede wszystkim w kontekście swojej działalności w kołach gospodyń wiejskich na terenie gminy. Niestety poza tą formą współpracy osoby te wskazywały na relatywnie rzadki udział w wydarzeniach i działaniach organizowanych przez GOK – sytuacja ta dotyczyła przede wszystkim mężczyzn i miała swoje podstawy (jak twierdzili mieszkańcy), przede wszystkim z braku czasu oraz w zagospodarowanie posiadanych wolnych chwil w inny sposób. Ocena działalności GOK była jednak w tym zakresie także pozytywna. Ostatnia grupa analizowanych osób – dzieci – wskazywały przede wszystkim na korzystanie z oferty GOK w postaci organizowanych zajęć i kół zainteresowań, których ocena także była jednoznacznie pozytywna.

Przedstawiony argument przez osoby w wieku 40+ dotyczący braku czasu dla udziału w ofercie kulturalnej GOK znajduje potwierdzenie w odpowiedzi na pytanie ankietowe dotyczące powodów z jakich mieszkańcy nie korzystają z oferty GOK. Struktura liczby odpowiedzi w tym zakresie potwierdza jednoznacznie powyżej przedstawioną opinię – „brak czasu" jest zdecydowanie najczęściej wskazywanym argumentem – powodem nie korzystania z oferty kulturalnej oferowanych przez GOK. Pozostałe odpowiedzi (wydarzenie nie spełnia moich oczekiwań / nie odpowiada moim zainteresowaniom; niedostateczna informacja o odbywających się wydarzeniach – za późno lub po fakcie dowiaduję się o poszczególnych wydarzeniach) cechowała w tym zakresie zdecydowanie niższą liczbą odpowiedzi.

W kontekście dużego znaczenia biblioteki w ofercie GOK zbadano także czy ta oferta rozumiana jako ilość i zróżnicowanie księgozbioru biblioteki zaspokaja potrzeby mieszkańców. Spośród osób, które zadeklarowały korzystanie z biblioteki, ¾ ankietowanych wskazało, że księgozbiór biblioteki jest wystarczający. Jednocześnie osoby które spostrzegły braki w tym zakresie wskazywała na potrzebę uzupełnienia księgozbioru o przede wszystkim nowości wydawnicze oraz literaturę specjalistyczną np. z zakresu psychologii, rozwoju człowieka, pedagogiki, kultury i sztuki, literaturę naukową ale także podróżniczą czy książki o regionie i kulturze kociewskiej.

Podsumowaniem tej części analizy było pytanie o ocenę przez mieszkańców jakości oferty kulturalnej na terenie gminy. Najlepiej (najwięcej odpowiedzi wskazujących na dobrą i bardzo dobrą ocenę) oceniona została oferta GOK dotycząca działalności biblioteki oraz - z bardzo podobną liczbą odpowiedzi – organizowane imprezy kulturalne. Relatywnie najniżej oceniono natomiast ofertę Izby Pamięci Izydora Gulgowskiego w Iwicznie, co wynika jednak z wspomnianej początkowej fazy działalności tego obiektu w nowej aranżacji.

Osobną kwestię poświęcono w badaniu analizie procesu informowania i promowania oferty kulturalnej gminy. W pierwszej fazie zapytano mieszkańców, jakie jest ich główne źródło wiedzy o ofercie kulturalnej na terenie gminy. Ankietowani wskazywali w tym przypadku przede wszystkim dwie główne odpowiedzi: „strona internetowa Urzędu Gminy w Kaliskach lub strona GOK w Kaliskach" oraz „plakaty/ ulotki informacyjne" - ale często wskazywano także „znajomych" oraz „tablice informacyjne". Ogółem analiza otrzymanych wyników w tym zakresie wskazuje na zróżnicowane źródeł informacji o ofercie kulturalnej; na szczególną uwagę zasługuje jednak duże znaczenie internetu w poszukiwaniu informacji o tej ofercie, zwłaszcza wśród młodszej części społeczeństwa. W drugim etapie mieszkańcy odpowiadali na pytanie czy obecnie ilość informacji na

temat wydarzeń kulturalnych jest wystarczająca. W odpowiedziach ponad połowa osób wskazywała pozytywne wskazania na tak postawione pytanie z tym, że niemal ¼ badanych wskazała, że nie ma zdania w tym zakresie.

Ostatnią kwestią poruszaną w kontekście oceny stanu obecnego jest pytanie o zaangażowanie innych niż GOK środowisk/instytucji w sprawy kulturalne na terenie gminy. Mieszkańcy mieli w tym zakresie ocenić aktywność takich instytucji jak: koła gospodyń wiejskich, sołtysi i rady sołeckie, Urząd Gminy, szkoły, organizacje pozarządowe. Ogółem mieszkańcy wskazali na średnią i dobrą aktywność analizowanych instytucji, spośród których najlepiej ocenili wkład Urzędu Gminy oraz - w drugiej kolejności - KGW w kształtowanie oferty kulturalnej. Relatywnie najsłabiej oceniono natomiast działalności organizacji pozarządowych (poza KGW), co może wynikać przede wszystkim z niewielkiej liczby tego typu instytucji na terenie gminy.

4.3. POTRZEBY I OCZEKIWANIA MIESZKAŃCÓW GMINY KALISKA W ZAKRESIE OFERTY KULTURALNEJ

Z punktu widzenia projektu zasadniczym punktem analizy było określenie potrzeb i oczekiwań mieszkańców gminy dotyczących kształtu oferty kulturalnej, będące jednocześnie bardzo dobrym kierunkowskazem dla Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach w kontekście kształtowania jego oferty na przyszłość. Poniższy rozdział oparto podobnie jak pozostałą część analizy o informacje zaczerpnięte ze spotkań warsztatowych z reprezentantami społeczności lokalnej oraz badaniami ankietowymi i wywiadami przeprowadzonymi wśród mieszkańców. W pierwszej kolejności dokonano analizy danych z badań ankietowych oraz wywiadów, odnoszące się do kwestii w których wydarzeniach oraz idąc dalej – zajęciach kulturalnych, mieszkańcy gminy wzięliby chętnie udział w przyszłości. Spośród głównych kategorii wydarzeń, jakie może organizować GOK mieszkańcy wskazali na zainteresowanie przede wszystkim trzema z nich: koncerty muzyczne, występy kabaretów oraz spotkania z ciekawymi ludźmi, wykłady, prezentacje itp., - czyli elementami dotyczącymi jednostkowych wydarzeń o charakterze przede wszystkim rozrywkowym. Relatywnie najmniejszym zainteresowaniem cieszyła się natomiast możliwość realizacji oferty związanej z organizacją np. wystaw, pokazów filmowych, wieczorków poetyckich czy imprez integracyjnych. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że relatywnie niewielkie zainteresowanie mieszkańcy wyrażali w kontekście organizacji warsztatów/szkoleń/zajęć (tanecznych, wokalnych, instrumentalnych, plastycznych, filmowych, fotograficznych, literackich, rękodzielniczych itp.) czyli działań, które na dłużej absorbują ich uczestników. Analiza wskazuje, że mieszkańcy w badaniach ankietowych wyrażali także niewielkie zainteresowanie inicjatywami mającymi na celu kultywowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego regionu, co ma duże znaczenie w kontekście kultywowania tradycji i kultury Kociewia. Rozwinięciem tej kwestii było wskazanie przez mieszkańców zajęć kulturalnych, w których byliby zainteresowani uczestniczyć. Mając do wyboru 25 różnego rodzaju zajęć, które organizuje oraz mógłby organizować GOK mieszkańcy najczęściej wskazywali odpowiedzi w postaci: zajęć tanecznych, imprez okolicznościowych dla dzieci (np. Bal Halloween, Mikołajki, Dzień Dziecka), zajęć zumba /fitness/latino, aerobik czy zajęć filmowych. Wyniki te wskazuję na bardzo istnienie zainteresowania w tym zakresie, w którym dużym powodzeniem cieszą się aktywne formy spędzania wolnego czasu. Należy wskazać jednocześnie, że zainteresowanie to jest znacznie zróżnicowane w odniesieniu do poszczególnych typów zajęć i tak np. zajęcia w postaci: gry w szachy, gier planszowych, zajęć graficznych, dziennikarskich i malarskich, cieszyły się najmniejszym zainteresowaniem – zjawisko to wskazuje, że trudno dopatrywać się w tych wskazaniem jakieś prawidłowości. Z zaprezentowanych danych wynika także, że wśród preferencji mieszkańców dominują zajęcia z jednej strony dotyczące imprez okolicznościowych a z drugiej aktywności, które są ostatnio modne i popularne a jedocześnie promowane w mediach np. aerobik, fitness, zumba, itp. Jednym z najciekawszych kwestii poruszanych w badaniu ankietowym było poproszenie mieszkańców o wskazanie pomysłów w zakresie działań (wydarzeń/zajęć) o charakterze kulturalnym, które możnaby zorganizować w ramach Gminnego Ośrodka Kultury w Kaliskach a których obecnie brakuje lub jest zbyt mało, w ramach których mieszkańcy mogli wskazywać dowolne, wymyślone przez siebie odpowiedzi. Z uwagi na otwartość tego pytania ankietowane osoby wskazywały różnorodne odpowiedzi w których daje się jednak zauważyć pewną prawidłowość i powtarzające się grupy odpowiedzi – na podstawie otrzymanych wyników można wskazać, że mieszkańcy wskazywali w tym zakresie głównie na następujące pomysły:

- organizację wycieczek dla mieszkańców gminy, np. wycieczki dla dzieci ze świetlicy terapeutycznej; zorganizowana (kilkudniowa) wycieczka dla dzieci z terenu gminy Kaliska w celach edukacyjnych; wycieczki (rowerowe, piesze) po terenie gminy,

- koncerty tematyczne dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- warsztaty np. taneczne – potańcówki w tym dla osób starszych; warsztaty pantomimy,
- propagowanie i zachowanie lokalnej kultury i tradycji np. warsztaty rękodzielnicze,
- stworzenie siłowni dla młodzieży w tym siłowni dla dziewcząt,

Należy w tym momencie zaznaczyć, że wielu z ankietowanych nie wskazało na to pytanie żadnej odpowiedzi a jednocześnie część osób wskazała na potrzebę organizacji zajęć i wydarzeń które znajdują się już obecnie w ofercie GOK – świadczy to o niedostatecznej znajomości tej oferty a tym samym braku wiedzy mieszkańców o możliwości spędzania wolnego czasu na terenie gminy. Wnioskiem z tej sytuacji jest potrzeba lepszego informowania mieszkańców o obecnej ofercie GOK. Kwestia informowania o ofercie GOK i zdanie mieszkańców na temat umieszczania informacji w tym zakresie w przyszłości była przedmiotem także jednego z pytań zamieszczonych w badaniu ankietowym. Mieszkańcy wskazali, że najlepszą formą dotarcia z informacją o wydarzeniach kulturalnych oraz zajęciach organizowanych przez GOK będzie wykorzystanie następujących form przekazu:

- umieszczanie informacji (w postaci np. plakatów) na tablicach ogłoszeń np. w poszczególnych sołectwach, szkołach, sklepach,
- lokalnej prasy np. Gońca Kaliskiego,
- internetu – na stron internetowych UG oraz GOK ale także portali społecznościach np. Facebook-a,
- ulotek rozdysponowywanych na terenie gminy,

W omawianych zakresie mieszkańcy byli w dużej mierze ze sobą zgodni i wskazane 4 formy informacji powtarzały się w zasadzie we wszystkich udzielonych odpowiedziach.

Kwestia potrzeb i oczekiwań mieszkańców była w szczególnym stopniu przedmiotem zorganizowanych spotkań warsztatowych z mieszkańcami, w trakcie których ich uczestnicy zostali poproszeni o wskazanie swoich oczekiwań dotyczących oferty kulturalnej na terenie gminy. Analiza wyników tych spotkań jest szczególnie ciekawa z racji zróżnicowania opinii na ten temat wśród poszczególnych grup społecznych mieszkańców.

Bardzo zróżnicowane pomysły na ofertę kulturalną przy jednoczesnej dużej ich ilości wskazały osoby niepełnosprawne uczestniczące w zajęciach Środowiskowego Domu Samopomocy. Osobę te wskazały m.in. na potrzebę rozszerzenia oferty GOK o zajęcia organizowane w weekendy (głównie w soboty), w czasie wolnym oraz większą ilość zajęć organizowanych w terenie, w świetlicach wiejskich na obszarze gminy, które – według tej grupy mieszkańców – powinny posiadać animatora, który odpowiadałby za organizację zajęć kulturalnych dla mieszkańców. W odniesieniu do konkretnych pomysłów interesujących tą grupę osób wskazywano na ofertę dotyczącą np. integracji młodzieży w formie warsztatów i wymianę doświadczeń z innymi mieszkańcami gmin sąsiednich – mowa była tutaj nie tylko o kwestii integracji osób niepełnosprawnych oraz także a może przede wszystkim wspólnych spotkań tych osób z pozostałymi mieszkańcami gminy. Uczestnicy wskazywali także na pomysły dotyczące np. organizacji koncertów tematycznych łączących sam koncert z warsztatami przygotowawczymi do koncertu oraz warsztatami śpiewu czy - w podobnej formie - wyjazdu na spektakl teatralny połączonego ze zwiedzaniem teatru i poznaniem go od środka (scena, aktorzy itp.) zakończonego obejrzeniem sztuki teatralnej. Mieszkańcy wskazywali w tym w przypadku także na chęć uczestnictwa w zajęciach zorganizowanych np. warsztatach fotograficznych, z których końcowym produktem byłyby np. widokówki (możliwość poprowadzenie takich warsztatów zadeklarował jeden z uczestników spotkania), warsztaty kroju i szycia czy np. zawody wędkarskie połączone z gotowaniem. Zainteresowaniem cieszyły się także kwestie związane z organizacją

wyjazdów – poza wspomnianymi wyjazdami na koncerty lub do teatru – uczestnicy wskazywali chęć udziałów w wyjazdach do Trójmiasta, Będomina czy innych ciekawych miejsc w regionie. Szczególnie cenny z punktu widzenia kreowania kultury wydaje się natomiast pomysł wydania tomiku wierszy przez jedną z uczestniczek spotkania np. pt. „Cztery pory roku". Ważną kwestią poruszaną często nie tylko na spotkaniu z osobami niepełnoprawnymi ale na każdym z pozostałych spotkań była chęć udziału w meetingu z ciekawymi ludźmi np. Wojciechem Cejrowskim, Karolem Okrasą czy innymi, mniej znanymi ale mającymi do zaoferowania ciekawe tematy osobami np. podróżnikami. Potrzeby osób niepełnosprawnych w kwestii oferty kulturalnej można w konsekwencji podsumować, jako duże i urozmaicone a jednocześnie bardzo konkretne.

Na spotkaniu z grupą emerytów w kwestii określenia swoich potrzeb na przyszłość, widoczna była przede wszystkim największa liczba pomysłów na zorganizowane i skoordynowane projekty, które w części już seniorzy obecnie realizują we współpracy z GOK. Jednocześnie pomysły tej grupy osób były mocno sprecyzowane i wykazywały tematyczną specyfikę, odbiegając od potrzeb wskazywanych przez inne grupy. Seniorzy wskazywali wprost na dwie zasadnicze formy aktywności kulturalnej – pierwsza z nich, w ramach której zgłoszono najwięcej, bardzo przemyślanych i zaawansowanych pomysłów odnosiła się do kwestii dotyczących propagowania lokalnych tradycji i historii związanej z kulturą gminy czy ogólnie Kociewia. W tej tematyce mieszkańcy wskazywali na potrzebę organizacji takich konkretnych działań jak:

- warsztaty regionalne z gwary kociewskiej połączone wydaniem „gadek" kociewskich – spotkania organizowane w każdej świetlicy na terenie gminy Kaliska,
- stworzenie i aktywizacja tzw. „Chaty Kociewskiej" – obiektu pełniącego funkcję centrum lokalnej tradycji i historii jako miejsca do zwiedzania dla mieszkańców i turystów,
- warsztaty „moja najbliższa historia" – organizacja zajęć, spotkań głównie z ludźmi starszymi, znającymi lokalne tradycje, historię, zwyczaje; mieszkańcy wskazywali głównie w tym zakresie na historię i tradycje wsi Piece z możliwością ich rozszerzenia o cały obszar gminy,
- warsztaty organizowane w świetlicach wiejskich (np. w świetlicy w Piecach) w postaci spotkań na zasadzie wieczorów wspomnień - przede wszystkim dla starszej części lokalnej społeczności,
- akcja zbierania starych rzeczy kociewskich od mieszkańców gminy m.in. celem wyposażenia „Chaty Kociewskiej",
- akcja zbierania materiałów, zdjęć od mieszkańców gminy celem opracowania publikacji dotyczących historii gminy,
- warsztaty „ocalić od zapomnienia" związane z kultywowaniem tradycyjnych piosenek, tańca, historii, wspomnień o Kociewiu,
- warsztaty z kuchni kociewskiej,

Tematyka ta była w konsekwencji w porównaniu z innymi grupami oryginalna - żadna inna grupa społeczna mieszkańców gminy nie wskazywała propagowania lokalnej kultury, historii i tradycji jako głównej potrzeby i pomysłu na swoją aktywność w sferze kultury.

Drugą grupą oczekiwanych form oferty kulturalnej przez tę grupę osób jest organizacja zajęć związanych z realizacją zainteresowań, hobby oraz integracją lokalnej społeczności. W ramach tego typu potrzeb mieszkańcy wskazywali na kwestię organizacji odpowiadających im zajęć np. warsztatów rękodzieła (szydełkowanie, warsztaty kulinarne), warsztatów z savoir-vivre (dobre obyczaje; jak się zachować; jak się ubrać na różne okazje), warsztatów ceramicznych prowadzonych w Piecowani – Czarowni w Obozinie; warsztatów rzeźby w postaci pleneru w Bartlu Wielkim; spotkań dla mężczyzn np. ze sztuki domowych metod wyrabiana wina czy nalewek. Należy przy tym zauważyć,

że wszystkie wskazane tematyka należą do zajęć bardzo aktywnych i kreatywnych, mogących nauczyć nowych umiejętności a jednocześnie należą do zajęć organizowanych w grupach, co samo w sobie także daje szansę na integrację lokalnej społeczności.
Duża liczba bardzo przemyślanych pomysłów oraz widoczne duże zaangażowanie przedstawicieli emerytów w ich planowaniu daje podstawę do stwierdzenia, że ta grupa społeczna cechuje się największą aktywnością w kierunku realizacji działań pro-kulturalnych.

Kolejna grupa mieszkańców gminy biorąca udział w spotkaniu (zorganizowanym w siedzibie GOK) składała się przede wszystkim z członków kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, w tym młodzieży działającej przy OSP w Kaliskach, Rad Sołeckich, innych stowarzyszeń oraz osób które chcą być współtwórcami życia społecznego i kulturalnego w gminie Kaliska. Ta grupa osób wskazywała w pierwszej kolejności na potrzebę organizacji zajęć praktycznych, które podnoszą umiejętności mieszkańców gminy przydatne w codziennym życiu – do zajęć tych zaliczono: naukę języka dla osób w wieku 40+ (dorosłych); kurs pierwszej pomocy (pomysł zgłoszony przez przedstawicieli OSP); kurs moto-rowerowy czy kurs komputerowy z obsługą internetu – na bazie wykorzystania komputerów w świetlicach wiejskich. Głosy te wskazują na widoczną oddolnie u mieszkańców potrzebę podniesienie ich kwalifikacji w najważniejszych, potrzebnych w codziennym życiu kwestiach, co niewątpliwie świadczy bardzo pozytywnie o ich świadomości społecznej. Drugą grupą poruszanych potrzeb w kontekście oferty kulturalnej było – podobnie jak w przypadku seniorów – zainteresowanie ofertą związaną z realizacją różnego rodzaju zainteresowań i hobby. W tym zakresie wskazywano na potrzebę organizacji np. warsztatów carviningu (sztuka tworzenia dekoracji z owoców i warzyw - KGW); turnieju dla różnych organizacji z terenu gminy np. UG kontra KGW; organizacji imprez okolicznościowych np. dnia dziecka; organizacji imprezy otwartej dla osób w wieku 50+ z udziałem muzyki na żywo (zespołu muzycznego); wyjazdu na kręgle (KGW); wyjazdu na targi kwiatowe połączonego z nauką florystyki; warsztatów nauki dekoracji stołów – dobór potrwa na okoliczności; organizacji spotkań z ciekawymi ludźmi np. Makłowicz, Okrasa, Cejrowski. Rodzaj i forma tych propozycji wskazuje na występującą potrzebę u mieszkańców przede wszystkim nauki nowych ale jednocześnie pożytecznych kwestii, które mogliby wykorzystać w sposób praktyczny na co dzień; jednocześnie widoczna jest – tak jak u osób starszych - potrzeba integracji osób dorosłych. Na szczególną uwagę w przedstawianych propozycjach należy zwrócić uwagę na potrzeby mężczyzn, co do których rozmowy prowadzone w trakcie warsztatów wskazałby, że ich obecna aktywność w korzystaniu z oferty kulturalnej jest niska – niższa niż ma to miejsce w przypadku kobiet. Poza osobami działającymi w OSP oraz zaangażowanymi w działalności KGW trudno było wskazać większą aktywność mężczyzn w udziału w ofercie kulturalnej. Z tego względu widoczna jest potrzeba aktywizacji tej grupy osób – dyskusja prowadzona w trakcie warsztatów pokazała jednak, że panowie nie mają skonkretyzowanych pomysłów czy potrzeb dotyczących stworzenia oferty kulturalnej stricte na ich potrzeby, czego konsekwencją był praktyczny brak pomysłów na spotkaniach dotyczących oferty kulturalnej skierowanej typowo dla nich – jedynymi pomysłami, które miały być skierowane do mężczyzn, zaproponowanymi na dodatek przez kobiety, była kwestia zajęć z nauki tańca czy warsztatów z tematyki savoir-vovre. Z powyższego opisu oraz przedstawionej powyżej analizy obecnej aktywności tej grupy osób należy wywnioskować, że kwestia aktywizacji osób dorosłych w wieku 40+ jest jednym z najważniejszych wyzwań w zakresie oferty kulturalnej na terenie gminy. Sytuacja ta dotyczy całej grupy osób dorosłych, które mimo działalności w KGW czy OSP same widziały potrzebę przede wszystkim częstszej integracji i realizacji wspólnych działań.

W kontekście spotkania z przedstawicielami organizacji z terenu gminy należy nawiązać do kolejnej grupy społecznej z którą przeprowadzono spotkania tj. młodzieży. Na spotkaniu z członkami kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych, Rad Sołeckich, innych stowarzyszeń oraz osób, w którym brała udział także młodzież działająca w OSP, poruszano także tematykę ogólnych

potrzeb tej grupy osób w korzystaniu z oferty kulturalnej, a w dyskusję zaangażowały się nie tylko przybyłe osoby młode ale także obecni dorośli. Z dyskusji wyłoniło się kilka ciekawych pomysłów w tym zakresie, które wydają się znacznie bardzo konkretne niż bardzo nieliczne i ogólne pomysły zgłaszane na spotkaniach z młodzieżą, jakie zostały zorganizowane podczas lekcji w gimnazjum. Pomysły w tym zakresie – kierowane zarówno ze strony dorosłych jak i młodzieży – dotyczyły np. organizacji dyskoteki dla młodzieży z gminy Kaliska w wieku od 18-19 do 25; organizacji kursów/warsztatów tańca towarzyskiego nowoczesnego; powrotu do starych gier np. bierki, szachy, warcaby i spotkań dla młodzieży zainteresowanej tymi grami. Ze spotkania z przedstawicielami organizacji można wysnuć jednocześnie dwa ważne wnioski i sugestie, co do oferty kulturalnej dla młodzieży; pierwsza z nich dotyczy organizacji zajęć przez GOK w weekendy oraz animacji podczas ferii i wakacji, czyli większej koncentracji oferty kulturalnej w czasie wolnym od zajęć szkolnym. Jednocześnie uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na lepsze ukierunkowanie promocji odbywających się wydarzeń kulturalnych wśród młodzieży – w tym zakresie wskazano na potrzebę wykorzystania kanałów promocji w postaci np. szkolnego radiowęzła czy większej liczby, czytelnych plakatów wywieszanych na tablicy ogłoszeń w szkołach. Sugestie te wydają się bardzo cenne – szczególnie w odniesieniu do organizacji zajęć w weekendy (przede wszystkim w soboty), która to potrzeba była widoczna także podczas rozmów z innymi grupami mieszkańców. Kontynuując kwestię dotyczącą potrzeb młodzieży należy odnieść się także do wyników spotkań z młodzieżą szkół gimnazjalnych z terenu gminy – w ramach projektu odbyły się 3 tego typu spotkania. Jak wskazano w opisie obecnego stanu zainteresowanie młodzieży ofertą kulturalna jest bardzo niskie – w podobnym tonie można wyrazić także kwestię potrzeb tej grupy społecznej – podczas spotkań w Gimnazjum młodzież wykazywała niskie zainteresowanie udziałem w jakichkolwiek formach aktywności kulturalnej i miała trudność we wskazaniu konkretnych potrzeb w tym zakresie a zwłaszcza w zainteresowaniu i chęci uczestnictwa w takiej ofercie. Na pytania o potrzeby związane z zagospodarowaniem czasu wolnego uczniowie byli mało aktywni i jeśli już proponowali jakieś konkretne rozwiązania to najczęściej dotyczyły one wyjazdów na basen, do aquaparku, do kina czy teatru lub aktywności fizycznej np. w postaci stworzenia siłownie dla młodzieży, zajęć fitness czy rajdów rowerowych. Spośród tych wypowiedzi jedynie pojedyncze osoby wskazywały na bardziej konkretne rozwiązania mające związek z kulturą – np. koło plastyczne, koło tańca nowoczesnego, HIP-HOP, kurs kosmetyczny, taniec nowoczesny (zumba), warsztaty instrumentalne – perkusja, gitara itp., fotografie – robienie zdjęć, krajobraz, ludzie, taniec nowoczesny czy warsztaty teatralne. Najciekawsza i najbardziej konkretna propozycja dotycząca stworzenia aktywnej oferty dla młodzieży wypłynęła jednak nie na spotkaniach z młodzieżą i nie bezpośrednio od młodzieży ale od mieszkańca gminy Kaliska – studenta, który miał gotowy i sprecyzowany pomysł na tego typu projekt – pomysł ten dotyczył organizacji koncertu HIP-HOP-owego połączonego z warsztatami i pokazem grafitti – oryginalny pomysł mogący zaciekawić młodzież oraz dużo chęci ze strony jego pomysłodawcy wydają się dobrym zaczątkiem do jego realizacji. W konsekwencji należy wskazać, że sama młodzież (podczas spotkań w szkole) wykazywała bardzo niskie zainteresowanie udziałem w zorganizowanych formach oferty kulturalnej a w konsekwencji przedstawiała niewiele pomysłów w tym zakresie. Znacznie bardziej owocna była dyskusja z osobami młodymi działającymi w OSP czy osobami dorosłymi, które widząc potrzebę aktywizacji młodzieży same zgłaszały pomysły na poprawę sytuacji w tym zakresie. Opisany stan wskazuje jednakże na bezsporną potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi przez GOK na aktywizację tej grupy osób.

Ostatnią analizowaną grupą mieszkańców gminy są przedstawiciele najmłodszej części społeczeństwa – dzieci w wieku szkoły podstawowej. W trakcie przeprowadzonych spotkań z dziećmi

oraz rodzicami i dziećmi uczęszczającymi do świetlicy terapeutycznej, ich uczestnicy wykazywali dużą aktywność we wskazywaniu swoich zainteresowań i potrzeb w zakresie oferty kulturalnej z jakie chcieliby w przyszłości skorzystać. Potrzebny te dotyczyły przede chęci udziału w zajęciach organizowanych przez GOK, ale miały odniesienie także do innych typów aktywności. W przypadku zajęć dzieci wskazywały najczęściej na potrzebę udziału w takich zorganizowanych formach aktywności kulturalnej jak: taniec HIP-HOP, kółko gimnastyczne, kółko taneczne, kółko muzyczne, kółko gotowania dla dzieci, kółko talentów – mam talent, kółko artystyczne, kursy malarstwa olejnego dla dzieci, warsztaty rzeźby, nauka rysowania – szkicowania ołówkiem, zajęcia jogi czy takie praktyczne formy spędzania wolnego czasu jak kółko matematyczne czy kursy językowe.
Ponadto w pomysłach dzieci pojawiały się proponowane już przez inne grupy pomysły dotyczące po prostu aktywnego spędzania czasu wolnego w większej grupie osób, np. poprzez: organizację rajdów rowerowych, dyskotek, zawodów typu Harpagan, biwaków, karaoke, itp. Ogólnie ze spotkań z dziećmi można wysnuć dwa podstawowe wnioski – przede wszystkim dzieci w przeciwieństwie do młodzieży mają dużo pomysłów i wyrażają dużo chęci i zainteresowań dotyczących czynnego udziału w kulturze; jednocześnie jednak część z pomysłów proponowanych przez dzieci dotyczyła zajęć które już obecnie są oferowane przez GOK, co mogłyby wskazywać na brak wiedzy dotyczącej obecnego zakresu oferty kulturalnej gminy.

Celem ułatwienia kontaktów oraz umożliwienia wskazywania pomysłów na inicjatywy o charakterze kulturalnym, w budynku GOK ustawiono ponadto tablicę by każdy mógł zapisać swój pomysł i potrzeby w tym zakresie. Na tablicy mieszkańcy wskazali szereg ciekawych pomysłów – zarówno nowych jak i takich które pojawiały się już na spotkaniach. Do tych pierwszych należy zaliczyć przede wszystkim szereg pomysłów o charakterze bardziej systemowych rozwiązań w kontekście potrzeb mieszkańców w zakresie udziału w kulturze – dotyczyły one np. kwestii utworzenia pracowni rękodzieła (plastycznej, rzeźbiarskiej itp.), zakupu strojów kociewskich dostępnych w GOK, wydania kalendarzy „Kaliska w starej fotografii", organizacji pleneru rzeźbiarskiego z warsztatami rzeźby, wymiany młodzieży pomiędzy krajami UE w dziedzinie kultury czy organizacji warsztatów wypracowania zabawki regionalnej. Do pomysłów które już wskazywano na wcześniejszych spotkaniach a które były wskazywane ponownie (co świadczy o ich dużej popularności) należy zaliczyć np. warsztaty rzeźbiarskie w mydle i wypalania w drewnie, warsztaty dekoracji stołów na różne okazje, warsztaty florystyczne, zajęcia taneczne HIP- HOP, nauka języka obecnego (utworzenie kółka języka niemieckiego – wspólna nauka poprzez zabawę - język niemiecki na wesoło), warsztaty fotograficzne, plener rzeźbiarski z warsztatami rzeźby w Bartlu Wielkim, nauka kroju i szycia na maszynie, obsługa komputera, warsztaty ceramiczne, warsztaty pantomimy dla dzieci czy zorganizowanie siłowni dla młodzieży z instruktorem.

Na podsumowanie potrzeb ogółu mieszkańców w dziedzinie kultury należy wskazać, że ponadto 40% osób objętych badaniami ankietowymi wskazało na zainteresowanie uczestnictwem w zajęciach organizowanych w terenie, w istniejących świetlicach wiejskich, co wskazuje na potrzebę dywersyfikacji terytorialnej obecnej oferty i większe wyjście z ofertą w teren.

5. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE

Poniżej przedstawiono podstawowe wnioski z przeprowadzonej analizy potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Kaliska:

- Mieszkańcy relatywnie rzadko opierają swój czas wolny o ofertę kulturalną – częściej wybierają bierne formy spędzania czasu wolnego;
- Spośród oferty GOK mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby kulturalne na terenie gminy korzystając głównie z biblioteki, biorąc udział w imprezach, rzadziej uczestnicząc w kołach zainteresowań itp.,
- Różne grupy społeczne wykazują różne zainteresowanie ofertą kulturalną,
- W zakresie oferty kulturalnej mieszkańcy najwyżej oceniają działalność biblioteki oraz organizację imprez kulturalnych,
- Mieszkańcy czerpią wiedzę o ofercie kulturalnej głównie ze stron internetowych GOK i Gminy, plakatów i ulotek oraz od znajomych,
- Istnieje potrzeba organizacji większej ilości zajęć w GOK w weekendy (głównie w soboty) oraz w ferie i wakacje,
- Organizowane zajęcia powinny być krótsze i trwać 2-3-4 miesiące a nie przez cały rok – dotyczy to kursów, kół zainteresowań, itd.
- Wykorzystanie obecnego dużego zainteresowania ofertą kulturalną przez dzieci – jak najszersze wciągnięcie tej grupy osób w życie kulturalne gminy i przeniesienie ich zainteresowań na przyszłość, kiedy wejdą w wiek młodzieńczy,
- Organizacja oferty kulturalnej dla młodzieży wspólnie z ich środowiskiem czy np. szkołami z terenu gminy,
- Wciągnięcie w aktywizacje ludzi młodych ich rówieśników,
- Niedostatecznej znajomości oferty GOK wśród mieszkańców a tym samym niedostateczna wiedza o możliwości spędzania wolnego czasu na terenie gminy,
- Potrzeba lepszego informowania mieszkańców o obecnej ofercie GOK,
- Lepsze ukierunkowanie promocji odbywających się wydarzeń kulturalnych wśród młodzieży,
- Jako grupy defaworyzowane obecnie i wymagające szczególnej uwagi ze strony GOK należy wskazać: młodzież oraz dorosłych w wieku 40+.

Zezwala się na korzystanie z dokumentu finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury w ramach Programu Domu Kultury + Inicjatywy Lokalne 2015 r., na warunkach licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (BY-SA), dostępnej pod adresem (http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legacode) lub innej wersji językowej tej licencji lub którejkolwiek poniższej wersji tej licencji, opublikowanej przez organizacji Creative Common.

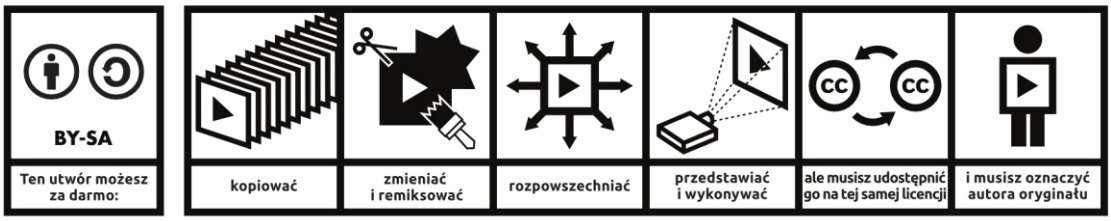

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Jest to licencja używana przez Wikipedię i jej siostrzane projekty. **http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/**

Uznanie autorstwa 3.0 Polska – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Jest to licencja gwarantująca najszersze swobody licencjobiorcy (http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legacode).